

Művészet

**BÓTA GÁBOR –
GERVAI ANDRÁS –
SZIGETHY GÁBOR:**

Kállai

Krampner Ferenc, aki már négyévesen színházat játszott, Kiss Ferenc-től, a kiváló, 1945 után politikai okokból mellékvágányra állított színésztől kapta a Kállai nevet. A színművészeti akadémiát 1944-ben, 19 évesen kezdte, de sosem fejezte be, inkább játszott. Huszonegy évesen például Rómeót – a szakma és a közönség egyaránt felfedezte. Volt Bánk és Petúr, Noszty Feri, Tartuffe és Orgon, Falstaff, dr. Stockmann (Ibsen *A nép ellensége* című darabjában), és igazi főszerepet csinált Gogol *Revizor*jában a polgármester alakjából. Megannyi szerepet, sorsot átélt és eljátszott – csupán színpadi szerepeinek felsorolása 12 könyvdalt tesz ki.

A moziba járók leginkább mint *A tanú* Pelikán Józsefére emlékeznek rá, pedig minden idők egyik legnagyobb filmszínészi alakítását nem(csak) ebben filmben nyújtotta, hanem Szász Péter *Szépek és bolondok* című mozijában Ivicz Istvánként. A magyar közönség alig vette észre a filmet és benne Kállait, de a nemzetközi filmes világ 1977-ben a legjobb férfi színész díját ítélte meg érte

Teheránban. (Ne tessék mosolyogni, a hetvenes években a teheráni fesztivál a világ egyik legfontosabb filmes seregszemléje volt!) Ahogy akkoriban Magyarországon ilyen esetben gyakran előfordult, Kállai ezután évekig nem kapott filmes szerepet. Négyyszer terjesztették fel Kossuth-díjra, mire sikerült elérni, hogy Aczél György az utolsó pillanatban ne húzza ki a nevét a kitüntettek listájáról.

Valamikor az 1980-as években egy többszereplős haknin a kultúrház igazgatónője, midőn osztogatta a gázsit a művészeknek, ránézett Kállai Ferencre, és azt kérdezte: „Maga melyik?” Igaz, Kállai ekkor még nem volt a nemzet színésze, csupán a Nemzeti Színház örökös tagja, Kossuth-díjas, a *Szépek és Bolondok* és *A tanú* révén nemzetközileg is megbecsült színész, a „kultúrós nő” viszont az egész település ismerte és elismerte. Helyükre kell tenni ezeket a csepűragókat. Nem mehetnek be csak úgy például egy tévé székházába anélkül, hogy igazolnák magukat, ahol még „Pongó művész úr” is mindig felmutatja a belépőcéduláját.

De hiába, ez az izgága színházi szakma már csak ilyen. Kibrusztolja, hogy legnagyobb művészeink megkapják a nemzet színésze elismerést, és még könyvet is készítenek róluk.

Mint most a Budapest Print Kiadó A Nemzet Színészei című sorozatában Kállairól. Szigethy Gábor a színházi, Gervai András a filmszínészi életművet dolgozta fel, alaposan, olvasmányosan, a kortárs kritikákból is bőségesen idézve. Bóta Gábor kiváló interjúkat készített a színészszel, feleségével és a család egyik barátjával. Szinte (tényleg csak szinte?) mindent megtudhatunk Kállai Ferencről. A színésztől és az emberről egyaránt. Tabuk nélkül, esendőséget sem takargatva. Például hogy nyitott házasságban él(t). Ez a korszakos jelentőségű művész imádja a nőket és imádja a feleségét is. Mara aszszony pedig elfogadta, hogy így van. Kállai Ferenc rendkívül szerencsés ember. Azt csinálhatta egész életében, amit a legjobban szeret: játszott. És mindvégig ott áll mellette a társ, aki a szerepeivel gyötrődő színészt és a nőket faló férfit is elfogadta, támogatta a kezdetektől. Irigyném is Kállai Ferencet, de a zsenikre hiába vagyunk irigyek. Ezért inkább örülök, hogy volt és van nekünk. És örülök, hogy ez az alapos, fotókkal gazdagon illusztrált könyv megjelent róla.

CSILLAG ISTVÁN

(*Budapest Print Kiadó, Budapest, [2003], 388 oldal, ármegjelölés nélkül*)

A Pécsi Műhely nagy képeskönyve

Meghatározó jelentőségű, reprezentatív képzőművészeti albumot jelentetett meg a pécsi székhelyű Alexandra Kiadó a szélesebb értelmiségi közvélemény előtt is alig ismert neoavantgárd képzőművészeti csoportról, a Pécsi Műhelyről. A könyvet forgatva a témától nem idegenkedő, a rendszerváltást megelőző három évtized magyar művészeti életét valamennyire ismerő néző örömmel nyugtázhatja, hogy végre olyan – nem mellékesen, gyönyörű kiállítású – kötetet tarthat a kezében, amelynek ezernél több fekete-fehér és színes képe is megerősíti azt az előfeltevését, hogy az underground és a neoavantgárd jegyében létrejött fontos alkotások nem csak egy szűk – időközben igen ismertté tett – fővárosi művészcsoport tevékenységéhez köthetőek, hanem valójában egymással párhuzamosan zajlottak a korszak jelentős magyar művészeti eseményei Párizsban, Újvidéken, Kolozsvárott, Pécsen és még több hazai nagyvárosban. A Pécsi Műhely albuma elemi erejű bizonyítéka annak, hogy óriási szükség lenne a hatvanas–kilencvenes évek között tevékenykedő progresszív művészcsoportok nagy retrospektív kiállításaira és katalógusaira (hasonlóan a Vajda Lajos Stúdió Műcsarnok-beli kiállításához), a megrende-